

“La fi d’al-Qaida vindrà de les revoltes al món àrab”

JORDI PLAY/ARXIU

Jean-Pierre Filiu (París, 1961) és un bon coneixedor del món àrab i un expert reconegut internacionalment en l'estudi de les xarxes del terrorisme mundial. Els anys 80 va treballar al Líban, on va elaborar un informe sobre la guerra civil d'aquest país, encarregat per la Federació Internacional dels drets de l'home. Posteriorment, va ser el responsable d'un projecte humanitari a l'Afganistan en temps de l'ocupació soviètica. Ha estat conseller d'afers estrangers del govern francès a diversos països del món àrab, com ara Jordània, Síria i Tunísia, i ha treballat per als ministeris d'Interior i de Defensa i amb el primer ministre francès des del 1990 fins al 2002. És

Jean-Pierre Filiu és polítòleg, arabista i professor de l'Institut d'Estudis Polítics de París i de la Universitat de Columbia, a Nova York. Com a especialista en el terrorisme internacional, analitza la importància de la mort de Bin Laden per al futur d'al-Qaida.

autor de nombrosos llibres sobre el món àrab, entre els quals es destaquen *Les fronteres de la Jihad*, del 2006, i *L'apocalypse dans l'Islam*, del 2008. Més recentment ha publicat *Las nueve vidas de Al Qaeda*, editat conjuntament

per Icaria Editorial i per l'Institut Europeu de la Mediterrània (Iemed). La setmana passada va venir a Barcelona, convidat per aquestes dues entitats, a presentar el llibre, en el qual explica les diverses etapes que ha viscut aques-

ta organització durant els últims anys. Filiu opina que les revoltes al món àrab han significat un fort revés per a al-Qaida i també explica quin impacte tindrà sobre aquesta organització la desaparició de Bin Laden.

—Senyor Filiu, els Estats Units han mostrat molt de recel a difondre imatges sobre l'operació amb què han eliminat Bin Laden, cosa que ha disparat tota mena de rumors i teories de la conspiració. És creïble la notícia que els Estats Units han posat fi al seu principal enemic?

—No únicament és creïble, sinó que la mort de Bin Laden ha estat confirmada per la cúpula d'al-Qaida. A través del flux d'informació i de declaracions en àrab, que segueixo cada hora, puc assegurar que després de la seva mort un alt responsable d'aquesta organització al Iemen va dir que es tractava d'una catàstrofe i que ja preparen el procés de successió. Per tant, no n'hi ha cap dubte, de la seva mort.

—Per què els Estats Units s'han afanyat tant a fer desaparèixer el cadàver i no n'han mostrat imatges?

—Els Estats Units, com sempre, poden ser summament eficaços des del punt de vista operacional, però també poden perdre de vista els aspectes imprescindibles del missatge polític. La prioritat de l'operació per a eliminar Bin Laden era aconseguir l'èxit sense tenir baixes. Crec que després d'atènyer l'objectiu van tenir molta pressa a enllestir aquesta història. És possible que les decisions pràctiques no fossin preses des del nivell més alt. Obama és un intel·lectual, una persona que reflexiona molt abans de prendre qualsevol decisió. La meua hipòtesi és que, en primer lloc, no han mostrat la fotografia per raons morals. Obama no s'ha col·locat en la glòria per aquesta operació. N'estava orgullós, però no ha tingut la indecència dels governs precedents de mostrar les imatges d'alguns terroristes morts. També hi deuen haver pesat raons de seguretat que desconec, o bé que els Estats Units pensin que qualsevol detall que es difongui pot implicar un risc per a la gent que va participar en l'operació.

—La presència de Bin Laden al Pakistan confirma que aquest pa-

ís ha donat cobertura als terroristes d'al-Qaida durant tots aquests anys?

—El centre d'operacions i la direcció d'al-Qaida eren al Pakistan des de la caiguda del règim dels talibans a l'Afganistan. El terreny de la lluita dels Estats Units contra el terrorisme ha estat al Pakistan durant tots aquests anys. El problema és que sovint hi ha una confusió entre la campanya americana, que va començar després de l'11S, i l'operació de l'OTAN, que va començar el 2003, i que mai no ha tingut per objectiu al-Qaida, sinó estabilitzar el govern de Kabul. Ni tan sols es parlava de talibans.

—El fet que els Estats Units no informessin el Pakistan implica una violació de la seva sobirania. Creieu que això pot afectar les relacions entre tots dos països?

—El Pakistan és el país més antiamericà del món. Cada esdeveniment que passa afegeix una dimensió, una

“El Pakistan és el país més antiamericà del món”

complicació més, a una relació pessimista. Tant els uns com els altres representen un paper en una obra de teatre. La meua opinió és que en la mort de Bin Laden hi va haver una cooperació entre tots dos països. Sense aquesta cooperació em sembla molt difícil que els Estats Units haguessin pogut liquidar-lo. Però els americans necessiten demostrar a la seva població que ho han fet ells tots sols. El Pakistan, al seu torn, no pot aparèixer davant els ulls dels seus com a còmplice d'una acció com aquesta.

—Un cop eliminat Bin Laden, els Estats Units podrien deixar de considerar el Pakistan un aliat imprescindible en la lluita contra el terrorisme?

—No, això és impossible. Jo, com a historiador, crec que la geografia és més important que no la història. Els Estats Units i el Pakistan no poden ser enemics, malgrat que entre tots dos hi

hagi poca afinitat, de qualsevol mena, tant política com militar. És, probablement, una de les relacions bilaterals més complexes del món. Però no tenen més remei que entendre's. Enfront de l'Índia, el Pakistan necessita el suport d'una superpotència per a sobreviure. Els Estats Units, sense el suport del Pakistan, no poden continuar la seva operació a l'Afganistan, sobretot per una qüestió de logística. La majoria dels subministraments que arriben a l'Afganistan hi arriben a través del Pakistan.

—Algunes veus, com ara la de l'escriptor d'origen indi Salman Rushdie, han dit que el Pakistan hauria de ser qualificat d'estat terrorista. Hi esteu d'acord?

—Per a l'Índia pesa molt l'atemptat de Bombai del 2008, que fou d'una gran crueltat. Tenen proves de la cooperació de membres de nivell intermedi dels serveis d'intel·ligència pakistanesos en aquest atemptat. Aquest fet, per si sol, malgrat tot això que es diu de Bin Laden, ja representa un argument per a llançar acusacions d'aquesta mena. Però passa que abans d'al-Qaida eren els estats que practicaven el terrorisme fora de les seves fronteres. Si Gaddafi es manté al poder, per exemple, tornarà a fer servir la seva eina preferida d'acció exterior, que era el terrorisme. En la història del terrorisme mundial, al-Qaida és només un parèntesi.

—Que canviarà, en termes de lluita contra el terrorisme internacional, després de la mort de Bin Laden?

—Canviarà tot. Perquè al-Qaida ha estat la primera —i crec que l'última— organització terrorista amb vocació mundial. I la persona que hi donava aquesta ambició planetària era Bin Laden, que hi aportava coherència ideològica, mediàtica i operacional. Al-Qaida funciona amb el principis de centralització de la decisió i descentralització de l'execució. Ningú no pot assumir el potencial i el carisma de Bin Laden. Les branques de la xarxa global d'al-Qaida quedaran desconnectades. Això no vol dir que siguin menys perilloses, però no tindran una dinàmica mundial. A partir d'ara serà impossible que un iemenita cooperi amb un iraquí per a enviar subministraments a un algerià i després atacar Europa. A

JORDI PLAY/ARXIU

partir d'ara tothom anirà pel seu compte. Per als iraquians, per exemple, no canviarà gran cosa, però per a occident canviarà tot.

—La majoria de líders occidentals han celebrat la mort de Bin Laden. El món serà més segur a partir d'ara, com diuen els més optimistes?

—L'únic líder occidental que s'ha mostrat optimista ha estat Obama. Els altres han dit que era una bona notícia, però que l'amenaça continuava essent seriosa. El problema és que molts veuen el terrorisme com un procés estàtic i, en realitat, és dinàmic. Al-

Qaida és la mateixa organització que abans de la mort de Bin Laden, però la dinàmica de declivi que ja tenia s'accelerará encara més. És una dinàmica irreversible, perquè no hi ha res, exterior o interior, que ho pugui fer canviar. Al-Qaida no té energia pròpia i tots els processos de fora juguen en contra seu.

“Ningú no pot assumir el carisma de Bin Laden”

—La capacitat financera d'aquestes xarxes es ressentirà de la mort de Bin Laden?

—El finançament ha portat molta obsessió a occident. La realitat és que el terrorisme és molt barat i es pot finançar amb extorsió o tràfic, amb maneres pròpies del crim organitzat. Als atemptats de Londres encara va ser pitjor: els estalvis personals dels terroristes suïcides, menys de 10.000 lliures, van servir per a finançar l'atemptat. L'aspecte financer no és tan important com diu segons qui.

—No fa gaire, l'ex-director de la CIA, Michael Hyden, deia que, gràcies als avions no tripulats que disparen míssils, els talibans i al-Qaida eren a punt de ser derrotats a l'Afganistan i el Pakistan. Hi esteu d'acord?

—Hi ha dues dinàmiques que coincideixen en el declivi en què es troba al-Qaida. L'una és les campanyes contra el terrorisme que la CIA porta a terme amb bombardeigs a les zones tribals, on han estat eliminats dotzenes de membres de nivell alt i mitjà d'al-Qaida. Això ha impedit a l'organització l'entrenament dels seus membres i la projecció de futur. Però l'aspecte més important de tots és el polític. Al-Qaida és una organització terrorista, però també política. En aquest terreny ho ha perdut tot, perquè el món musulmà, que ha resistit amb un coratge increïble, ha donat el cop de gràcia polític a aquesta organització. Les revolucions al món àrab, fetes en nom de la democràcia i els drets humans —uns conceptes herètics per a al-Qaida— portaran a la fi d'aquesta organització. Es parla molt més de la mort de Bin Laden a occident que no als països musulmans, per als quals la cosa realment important ha estat derrocar dictadors com Ben Alí o Hosni Mubàrak.

—S'ha donat massa importància a la figura de Bin Laden, com a símbol del mal contra occident?

—En aquest moment, la humanitat està en condicions d'alliberar-se definitivament de l'ombra de Bin Laden i d'al-Qaida i començar a veure el món com és realment: complex però amb una llum d'esperança, sobretot arran de l'esclat de les revoltes al món àrab.

Xevi Camprubí